

SPRAAKWATER SAMENWERKEN IN ONDERZOEK & INNOVATIE?

Willem Bruggeman*

■ Het artikel van Joke van Wensem 'Kennis en innovatie voor de klimaatbestendige stad' laat zien hoe lastig het kan zijn voor verschillende overheden, onderzoeksinstituten en bedrijven om een gezamenlijk onderzoek- en innovatieprogramma van de grond te krijgen. Ook als de urgentie voor het onderwerp herkend wordt. Hoe komt dat nou, en wat kun je eraan doen?

■ Het NKWK,¹ anders dan bijvoorbeeld het voorafgaande programma Kennis voor Klimaat,² beschikt niet over een flinke pot met geld waar onderzoekers op kunnen inschrijven. En het onderwerp 'klimaatbestendige stad' verbindt een mondiaal lange-termijn probleem ('klimaat') aan een lokale, uitvoeringsgerichte overheid: de gemeente, maar ook: het waterschap.

Is het dan voldoende als je 'kennisvragen' ophaalt bij die lokale of regionale overheid, een overzicht maakt van lopende onderzoeksprogramma's bij kennisinstellingen, en van potentiële partners bijdragen vraagt voor een gezamenlijk programma om die concrete kennisvragen te beantwoorden?

Potentiële partners

Misschien helpt het als we ons bewust worden van de zeer uiteenlopende belangen en verantwoordelijkheden van de partners in de 'gouden driehoek'. Wie zijn dan die mogelijke partners, en waar zijn ze op uit? Waarom zouden ze wel of niet meedoen?

Hieronder een overzicht in een notendop, vooral om de verschillen duidelijk te maken.

■ **UNIVERSITEITEN** zoeken medefinanciering voor fundamenteel of toegepast wetenschappelijk onderzoek. Meestal voor proefschriften: de

onderzoeksduur is dan minstens vier jaar. Ze richten zich op ontwikkelen van nieuwe kennis, internationaal, lange termijn, openbaar. EU en NWO sluiten hierbij aan. Internationale publicatie en excellentie is het doel.

■ **KENNISINSTELLINGEN** (organisaties voor toegepast onderzoek: TO²) zetten eigen gesubsidieerd onderzoek in voor ontwikkeling van hun kennisbasis, ten behoeve van onderzoek en advieswerk in opdracht op langere termijn. Denken in grote thema's: klimaatverandering, bodemdaling, ecosystemen, klimaatadaptatie, *flood control*, modelontwikkeling, ... Ze hebben een strategische relatie met de Rijks-overheid, werken nationaal en internationaal samen, gericht op toepassing van kennis voor beleid en beheer op de lange termijn. Streven naar strategisch partnerschap met andere overheden: waterschappen, provincies, gemeenten. Concurrenieren bij voorkeur niet met adviesbureaus in Nederland. Moeten zorgen voor continuïteit in publieke kennisvoorziening. Openbaarheid is regel.

■ **INGENIEURSBUREAUS**⁴ verdienen hun geld met onderzoek en advies in opdracht van overheden en bedrijven. Zijn meestal goed thuis in de markt van waterschappen en gemeenten, hebben daarmee vaak vaste relaties, gebiedskennis, ontwerpend, technisch en organisatorisch, concreet. Zijn minder thuis in kennisopbouw voor de lange termijn, zeker niet openbaar. Concurrentiegericht, investeren voor rendement.

* **Willem Bruggeman** is strategisch adviseur innovatie & scenario's bij Deltares en lid van de redactie van het Water Governance Tijdschrift. Hij is secretaris van de programmacommissie Deltatechnologie (topsector Water) en maakt deel uit van het coördinatieteam van het Nationaal Kennis- en Innovatieprogramma Water en Klimaat (NKWK).

■ **GEMEENTEN** hebben groot belang bij leefbaarheid van de stad, in relatie tot kostenbeheersing. Thema's: wateroverlast, onderhoud en vernieuwing van infrastructuur, riolering, energievoorziening, woningen, grondwaterpeil, natuur en recreatie, ... Staan dicht bij burger en bestuur. Hebben individueel geen verantwoordelijkheid of geld voor onderzoek naar mondiale of nationale problemen op de lange termijn, zoals klimaat, droogte of waterveiligheid. Ze werken wel samen, onder meer in RIONED,⁵ en hebben vooral belang bij concrete maatregelen, demonstraties, pilots, leren van praktijkervaringen.

■ **WATERSCHAPPEN** hebben verantwoordelijkheid en geld voor water, maar meestal alleen oppervlakte- en afvalwater. Niet voor drinkwater, nauwelijks voor grondwater. Werken wel (mondjesmaat) samen in onderzoek voor echt gemeenschappelijke problematiek, via STOWA⁶ bijvoorbeeld. Voor regen- en afvalwaterafvoer en stedelijk grondwaterbeheer (peil!) zijn ze sterk afhankelijk van de gemeenten. Hebben oog voor middellange termijn: waterbeheerplannen. Interactie met rijk, provincies en gemeenten als het gaat om water en ruimte. Sterk in gebiedskennis en toepassing, dragen ook kennis over in het buitenland.

■ **RIJKSOVERHEID**: het beleid is gericht op overdracht van taken aan andere overheden, zoals provincies, gemeenten, waterschappen: decentraal wat kan, zeker op ruimtelijk gebied. Beschikt over beperkte middelen voor stimulering van klimaat- en waterbewustzijn, ruimtelijke adaptatie. Ook het Deltaprogramma is gebaseerd op samenwerking van overheden. Maar het Rijk is wel de grootste financier van onderzoek. Rijkswaterstaat is een uitvoeringsorganisatie van het Rijk, en heeft vrijwel geen eigen verantwoordelijkheid in de stad. (Hoewel: heel West-NL is bijna één stad.)

Er zijn meer belanghebbende partijen denkbaar, zoals provincies, NGO's, buitenlandse stedelijke delta's. Onder welke omstandigheden zouden die mee willen investeren in Nederlands onderzoek?

Aanvulling of tegenstelling?

Als we die belangen, verantwoordelijkheden, doelen, werkwijzen en middelen naast elkaar leggen, wat zien we dan?

Allereerst, positief geformuleerd: die partijen kunnen elkaar prachtig aanvullen? In inhoudelijke interesses, schaal, tijdshorizon, middelen, ... Ze werken toch ook veel samen? En waarom zou het traditionele model niet werken: onderzoekinstellingen ontwikkelen fundamentele kennis, en ingenieursbureaus verwerken die voor commerciële toepassing in de praktijk?

Maar dan, zeker bij een onderwerp als de klimaatbestendige stad, zien we toch de tegenstellingen.

Aan de ene kant de partijen die vooral gericht zijn op praktijkproblemen en –oplossingen voor de kortere termijn, en op lokale of regionale schaal: gemeenten, bijgestaan door ingenieursbureaus. Ook waterschappen zijn in de eerste plaats regionaal uitvoeringsgericht.

Aan de andere kant zien we de partijen die meer interesse hebben in fundamentele problemen van de lange termijn, vaak internationaal: universiteiten, nationale en internationale onderzoeksfinanciers (NWO, EU).

Kennisinstellingen voor toegepast onderzoek (TNO, Deltares, DLO/Wageningen Research bijvoorbeeld) en de rijksoverheid (beleid en uitvoering) zitten daar vaak tussenin en proberen die verschillende werelden met elkaar te verbinden. Bijvoorbeeld in NKWK.

Maar het probleem blijft:

- Praktijkvragen van nu sluiten niet vanzelf aan bij de problematiek van de lange termijn rond klimaat, water en ruimtelijke adaptatie. Hoe kun je in de oplossingen van nu al rekening houden met de toekomst?
- De Nederlandse problemen met stedelijke inrichting en klimaatbestendigheid zijn van een andere orde dan die van megasteden. Wereldwijd moeten miljarden nieuwe mensen een plaats vinden in kwetsbare delta's, binnen enkele tientallen jaren. Wat maakt Nederland interessant voor partijen die internationaal werken?
- Financiers van strategisch onderzoek zijn niet dezelfde als de toepassers en gebruikers. Hoe krijg je dan geld voor onderzoek dat verder kijkt, en hoe breng je kennis in de praktijk?

De oplossingsrichting die NKWK, onderzoekslijn Klimaatbestendige Stad, beproeft lijkt me de moeite waard. Werken vanuit het bewustzijn van samenhang in de problematiek, verschillende tijd- en ruimteschalen, aanvullende verantwoordelijkheden en mogelijkheden. Daarbij steeds oog houden voor verschillende belangen, middelen en terugverdienmogelijkheden. Weten dat echte innovaties ook weerstand oproepen. En bereid zijn om met elkaar van het proces te leren, en het zonnig anders te doen.

Welke rol kunnen ingenieursbureaus hier spelen? Wachten we op elkaar, of gaan we samen aan de slag? ■

1 www.waterenklimaat.nl
 2 www.kennisvoorklimaat.nl
 3 www.to2-federatie.nl
 4 www.nlingieurs.nl
 5 www.riool.net
 6 www.stowa.nl